

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ФАКУЛЬТЕТ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра маркетингу та міжнародної торгівлі

**СВІТОВА ЕКОНОМІКА І ТОРГІВЛЯ
(ЧАСТИНА 2)**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 075 «Маркетинг»
освітньої програми «Маркетинг»
денної форми навчання

Розробники: завідувач кафедри, д.е.н., професор Бондаренко В.М.,
доцент кафедри, к.е.н., доцент Москвічова О.С.

Київ – 2025 р.

УДК 339(076.5)

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Світова економіка і торгівля» (частина 2) укладено відповідно до вимог підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і компетентностей галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 075 «Маркетинг» освітньої програми «Маркетинг» та висвітлено основні вимоги та завдання які виносяться на самостійне вивчення з курсу «Світова економіка і торгівля».

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі «23» вересня 2025 р., протокол №2 на засіданні Методичної комісії факультету аграрного менеджменту «17» жовтня 2025 р., протокол №3.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету аграрного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 3 від 17.10.2025 р.).

Розробники:

Бондаренко Валерій Михайлович, доктор економічних наук, професор;

Москвічова Олена Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент

Рецензенти: Луцій Олександр Павлович, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі НУБіП України

Барилевич Олена Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі НУБіП України

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Світова економіка і торгівля» (частина 2) укладено відповідно до вимог підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і компетентностей галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 075 «Маркетинг» освітньої програми «Маркетинг» / уклад.: В.М. Бондаренко, О.С. Москвічова, К.: НУБіП, 2025. 53 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ СВІТОВА ЕКОНОМІКА І ТОРГІВЛЯ (ЧАСТИНА 2) МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 075 «Маркетинг»
освітньої програми «Маркетинг»
денної форми навчання

Укладачі: БОНДАРЕНКО Валерій Михайлович,
МОСКВІЧОВА Олена Сергіївна

© Бондаренко В.М., Москвічова О.С.2025

© НУБіП України, 2025

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	4
2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
4. ТЕМАТИКА ТА КОНКРЕТНИЙ ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	10
5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ	37
6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ	40
7. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ	42
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Дисципліна «Світова економіка і торгівля» є однією із дисциплін обов'язкової компоненти освітньої програми підготовки бакалаврів і сприяє задоволенню освітніх інтересів майбутніх фахівців й розвитку компетенцій, що полягають у засвоєнні знань пов'язаних із здатністю вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері маркетингової діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування відповідних теорій та методів світової економіки і торгівлі; а також із здатністю планування і провадження ефективної маркетингової діяльності ринкового суб'єкта в кросфункціональному розрізі; здатності до теоретичного узагальнення та практичного використання інструментів з метою вирішення бізнес-задач та для підвищення ефективності функціонування світової економіки і торгівлі.

Слухачі дисципліни повинні навчитися активно застосовувати здобуті знання з питань світової економіки та міжнародної торгівлі у процесі формування власних професійних і лідерських якостей, розвитку аналітичного мислення, вміння працювати в команді та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Курс сприяє вихованню соціально відповідальної, економічно грамотної та ініціативної особистості, здатної організувати й брати участь у різноманітних проєктах — освітніх, наукових, волонтерських чи бізнесових — спрямованих на сталий розвиток суспільства та підвищення конкурентоспроможності держави у глобальній економіці.

Дисципліна спрямована на формування фахівця нового типу — різнобічно розвиненої особистості, спроможної практично використовувати отримані знання і навички для досягнення професійного успіху у сфері зовнішньоекономічної діяльності, міжнародного бізнесу та публічного управління.

Метою викладання навчальної дисципліни «Світова економіка і торгівля» є формування у здобувачів вищої освіти системи наукового уявлення про теоретичні основи та закономірності розвитку, інструментарій світової економіки та торгівлі у висококонкурентному середовищі; оволодіння знаннями щодо форм і методів організації та регулювання міжнародного обміну товарами, послугами та продуктами інтелектуальної власності; набуття навичок аналізу зовнішньоекономічної політики України у процесі її інтеграції в сучасні світогосподарські структури.

Програма навчальної дисципліни відображає вимоги щодо здатності вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері

маркетингової діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування відповідних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов; здатності обґрунтовувати, презентувати і впроваджувати результати досліджень у сфері маркетингу; здатності планування і провадження ефективної маркетингової діяльності ринкового суб'єкта в кросфункціональному розрізі; здатності пропонувати вдосконалення щодо функцій маркетингової діяльності; здатності до теоретичного узагальнення та практичного використання маркетингових інструментів з метою вирішення бізнес-задач та для підвищення ефективності функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.

Для досягнення мети викладання навчальної дисципліни «Світова торгівля та лідерство» поставлені такі основні завдання:

- розуміти сутність світової економічної системи та закономірностей її розвитку;
- набуття навиків аналізу та оцінювання міжнародного середовища, інфраструктури;
- проведення аналізу структури та визначення тенденцій розвитку сучасного світового ринку товарів і послуг;
- вивчення та визначення сучасних тенденцій міжнародного руху факторів виробництва, капіталу, механізму міжнародної валютної системи, напрямків і форм розвитку процесів міжнародної економічної інтеграції;
- освоєння практичних питань міжнародної торговельної діяльності.

Очікувані результати навчання:

- Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта.
- Демонструвати навички розробки маркетингової політики підприємства, застосовувати сучасні методи, концепції та інструменти маркетингової товарної політики, ціноутворення, збуту, комунікацій, дослідження поведінки споживачів, формування цільової аудиторії з метою визначення перспектив розвитку суб'єктів ринку.

У результаті вивчення дисципліни студент має **знати**:

- сутність, структуру та закономірності розвитку світової економіки і міжнародної торгівлі;
- основні етапи становлення та сучасні тенденції розвитку глобальних економічних процесів;

- механізми функціонування світового ринку товарів, послуг, капіталу, технологій та інтелектуальної власності;
- роль міжнародних економічних організацій (СОТ, МВФ, Світовий банк, ЮНКТАД тощо) у регулюванні світової торгівлі;
- принципи формування платіжного балансу та зовнішньоекономічної політики держави;
- форми міжнародного економічного співробітництва, включно з інтеграцією та створенням вільних економічних зон;
- нормативно-правові засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності;
- основні показники оцінювання конкурентоспроможності країни у світовій економіці.

Здобувач вищої освіти за результатами вивчення курсу «Світова економіка і торгівля» має **вміти**:

- аналізувати тенденції розвитку світової торгівлі, структуру експорту й імпорту окремих країн та регіонів;
- пояснювати вплив глобалізаційних процесів і міжнародної економічної політики на розвиток національної економіки;
- застосовувати теоретичні знання для оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств та країн;
- використовувати статистичні та аналітичні методи для розрахунку показників світової торгівлі й платіжного балансу;
- ідентифікувати основні форми міжнародних торговельних угод (ліцензії, франчайзинг, інжиніринг, контракт, угоди про вільну торгівлю тощо);
- оцінювати вплив міжнародних торговельних угод і рішень міжнародних організацій на розвиток глобальної економіки;
- формувати обґрунтовані пропозиції щодо підвищення ефективності участі України у світовій торгівлі;
- здійснювати аналітичні огляди ринків, готувати презентації та аналітичні звіти щодо сучасного стану світової економіки;
- ефективно комунікувати в міжкультурному середовищі під час міжнародних економічних переговорів;
- використовувати набуті знання для прийняття рішень у сфері публічного управління зовнішньоекономічною діяльністю.

У процесі вивчення дисципліни студент набуває компетентностей, необхідних для:

- аналітичної та управлінської діяльності у сфері міжнародної економіки;
- прогнозування розвитку зовнішньоекономічних процесів;
- участі у міжнародних проєктах, інвестиційних програмах, торговельних переговорах;
- розвитку професійної етики, економічного мислення та соціальної відповідальності фахівця у сфері світової торгівлі.

Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Світова економіка і торгівля» складаються із задач та ситуацій, виконання яких вимагає поєднання теоретичних і практичних знань, що дає можливість студентам засвоїти курс та набути навичок застосовувати знання для розв'язання різних проблем на практиці. Конкретні ситуації та практичні завдання є відображенням реального стану об'єкта. Практичні завдання виконують після опрацювання належної інформації на лекціях та практичних заняттях.

Практичні заняття відповідно до тематичного плану курсу «Світова економіка і торгівля» передбачено з 10 тем.

Послідовність підготовки та виконання практичних занять:

- опанування теми за рекомендованою літературою;
- ознайомлення з практичним заняттям та вибір методики його виконання;
- підбивання підсумків на основі отриманих результатів.

Для виконання практичних завдань і ситуацій потрібно використовувати інформаційну базу вітчизняних та закордонних наукових праць.

За підсумками практичних занять викладач виставляє кожному здобувачеві оцінки, які враховуються під час складання екзамену. Здобувачі, які пропустили практичне заняття або отримали незадовільну оцінку, повинні опрацювати пропущені ними теми або доопрацювати матеріал і захистити роботу. В іншому разі здобувач до екзамену не допускається. Завдання до практичних занять розроблені відповідно до затверджених навчальних планів НУБіП України та робочої програми дисципліни «Світова економіка і торгівля» (частина 2) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 075 «Маркетинг» освітньої програми «Маркетинг» денної форми навчання.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА ТОРГІВЛЯ
(2 частина)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>
Спеціальність	<i>075 «Маркетинг»</i>
Освітня програма	<i>Маркетинг</i>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	<i>Обов'язкова</i>
Загальна кількість годин	<i>180 (90)*</i>
Кількість кредитів ECTS	<i>6 (3)</i>
Кількість змістових модулів	<i>4 (2)</i>
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>-</i>
Форма контролю	<i>Залік, екзамен</i>
Показники навчальної дисципліни	
Рік підготовки (курс)	<i>2-3 курс</i>
Семестр	<i>4-5</i>
Лекційні заняття	<i>30 (15) год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>60 (30) год.</i>
Лабораторні заняття	<i>-</i>
Самостійна робота	<i>90 (45) год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>-</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>1 год. 2 год.</i>

* Примітки: в дужках вказані значення для 2 частини курсу «Світова економіка та торгівля»

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	тижні	усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.
3 курс, 5 семестр							
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади розвитку світового ринку та світової торгівлі							
Тема 1. Сутність, етапи та показники розвитку світової торгівлі	1-2	10	2	4			4
Тема 2. Форми міжнародної торгівлі	3-4	10	2	4			4
Тема 3. Система та правове регулювання міжнародної торгівлі	5-6	10	2	4			4
Тема 4. Економічна інтеграція та вільні економічні зони як фактори розвитку міжнародної торгівлі	7	7	1	2			4
Тема 5. Платіжний баланс	8	7	1	2			4
<i>Разом за модулем 1</i>		<i>44</i>	<i>8</i>	<i>16</i>			<i>20</i>
Змістовий модуль 2. Світового ринок та світова торгівля							
Тема 6. Світовий ринок: етапи становлення і основні ознаки	9-10	11	2	4			5
Тема 7. Міжнародна торгівля товарами	11	8	1	2			5
Тема 8. Міжнародна торгівля послугами	12	8	1	2			5
Тема 9. Інноваційна міжнародна торгівля товарами і послугами	13-14	11	2	4			5
Тема 10. Форми торгівлі продукцією інтелектуальної праці	15	8	1	2			5
<i>Разом за модулем 2</i>		<i>46</i>	<i>7</i>	<i>14</i>			<i>25</i>
<i>Всього за курс</i>		<i>90</i>	<i>15</i>	<i>30</i>			<i>45</i>

4. ТЕМАТИКА ТА КОНКРЕТНИЙ ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади розвитку світового ринку та світової торгівлі

Тема 1.

Сутність, етапи та показники розвитку світової економіки та торгівлі

Мета: розуміти сутність світової економіки та міжнародної торгівлі; етапи становлення світового господарства; вміти охарактеризувати основні показники розвитку міжнародної торгівлі (експорт, імпорт, торговельний баланс, коефіцієнт відкритості).

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 1, 2, 5; Допоміжні джерела: 4, 13, 14; Інформаційні ресурси: 8, 17, 18].

Практичні заняття №1-2

План

1. Сучасна світова економіка її тенденції розвитку та особливості.
2. Методи оцінки світового ВВП
3. Паритет купівельної спроможності та його вплив на оцінку місця країни в світовій економіці.
4. Характеристика підходів до визначення міжнародної торгівлі.
5. Ретроспективний аналіз розвитку міжнародної торгівлі.
6. Якісні та кількісні ознаки сучасного етапу зовнішньоторговельного розвитку країн світу.
7. Система показників міжнародної торгівлі.
8. Основні індикатори розвитку зовнішньої торгівлі України.

Практичні завдання:

Завдання 1.

1. На основі даних таблиці Світового банку https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=1W&utm_source=chatgpt.com необхідно оцінити динаміку росту економік окремих країн (за вибором студента), інтеграційних угруповань та світу.

2. Як змінюється рейтинг промислово розвинутих країн при оцінці їх ВВП за паритетом купівельної спроможності.

Завдання 2.

На основі вихідних даних таблиці 1 розрахувати показники:

- експорт на душу населення;
- ВВП на душу населення;
- експортну квоту;
- частку країн у світовому ВВП;
- частка країн у світовому експорті.

Проаналізувати рівень відкритості національних економік. Оцінити рівень інтенсивності міжнародної торгівлі розвинутих країн та країн, що розвиваються, відмінності в показниках малих і великих країн. Зробити обґрунтовані висновки.

Для додаткових розрахунків скористайтесь статистичними даними Всесвітньої торгівельної організації https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2017_e/WTO_Chapter_09_tables_e.pdf.

Таблиця 1 - Основні показники розвитку торгівлі найбільших країн-експортерів в 2024 р.

№ в рейтингу за розміром номінального ВВП	Країна	Обсяг експорту, млрд. дол. США	Номінальний ВВП, млрд. дол. США	Населення, млн. осіб.	Експортна квота, %	Частка в світовому експорті, %	Експорт на душу, тис. дол. США	ВВП на душу, тис. дол. США	Частка в світовому ВВП
1	2	3	4	5	6 =ст.3/ст.4 *100	7 =ст.3/св. експорт*100	8 =ст.3 /ст. 5	9 =ст.4 /ст.5	10 =ст.4/св. ВВП*100
1	США	1455	18624,5	326,9					
2	Китай	2098	11232,1	1387,4					
3	Японія	645	4936,5	126,7					
4	Німеччина	1340	3479,2	82,8					
5	Великобританія	409	2629,1	65,8					
6	Франція	501	2466,5	64,9					
7	Індія	264	2263,8	1341,3					
8	Італія	462	1850,7	60,6					
9	Бразилія	185	1798,6	208,5					
10	Канада	390	1529,8	35,6					
18	Нідерланди	570	777,5	17,2					
57	Казахстан	37	133,8	18,1					
65	Україна	36	93,3	42,4					
	Разом світ	15955	75278	7295					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
в т.ч.	Країни Великої сімки								
	ЄС	1932	16408,4	511,8					
	Митний союз								

Питання для обговорення:

1. У чому полягає сутність поняття «світова економіка» і які основні ознаки її формування?
2. Які основні етапи розвитку світової економіки можна виділити у хронологічній послідовності?
3. Як формування світового ринку вплинуло на становлення міжнародної торгівлі?
4. У чому полягає різниця між поняттями «світова торгівля» (СТ) та «міжнародна торгівля»?
5. Які головні чинники впливають на динаміку розвитку світової торгівлі у ХХ–ХХІ століттях?
6. Які показники використовуються для оцінювання рівня розвитку світової торгівлі (обсяги експорту, імпорту, торговельне сальдо тощо)?
7. Як змінювалася структура світової торгівлі за основними групами товарів і послуг протягом останніх десятиліть?
8. Яку роль у розвитку світової економіки відіграють міжнародні економічні організації (СОТ, МВФ, Світовий банк тощо)?
9. Як глобалізаційні процеси впливають на міжнародний поділ праці та конкурентоспроможність країн?
10. Які сучасні тенденції та виклики визначають подальший розвиток світової економіки і торгівлі у ХХІ столітті?

Тема 2.

Форми міжнародної торгівлі

Мета: сформулювати розуміння особливостей та закономірностей розвитку міжнародної торгівлі, визначити основні тенденції розвитку різних її форм за даними статистичної інформації Світової організації торгівлі (СОТ) [19] та статистичної бази Світового банку (СБ) [18].

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 3, 6; Допоміжні джерела: 2, 15; Інформаційні ресурси: 19, 24].

Практичні заняття №3-4

План

1. Характеристики форм міжнародної торгівлі за специфікою регулювання.
2. Назвіть та охарактеризуйте форми міжнародної торгівлі за специфікою взаємодії суб'єктів.
3. Які є види міжнародної кооперації?
4. У чому полягає специфіка взаємовідносин експортера та імпортера в компенсаційній (зустрічній) торгівлі?
5. Якими специфічними рисами характеризується торгівля послугами порівняно з традиційною міжнародною торгівлею товарами?
6. Систематизація форм міжнародної торгівлі за специфікою предмета торгівлі:
 - тенденції розвитку та особливості ринку сировини;
 - характеристики торгівлі готовою продукцією;
 - різновиди торгівлі в розібраному вигляді;
 - динаміка та особливості розвитку торгівлі продукцією інтелектуальної власності.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Підготувати презентаційну доповідь на одну із тем:

1. Бартерні операції та їх обмеження в зовнішній торгівлі України.
2. Динаміка та зміни товарної структури світової торгівлі.
3. Практика застосування дискримінаційних заходів в міжнародній торгівлі.
4. Торговельні війни: сутність, передумови виникнення та економічні наслідки.
5. Наслідки запровадження ембарго.

Завдання 2.

На основі даних Додатку А та Державної статистичної звітності України (<https://www.ukrstat.gov.ua/>; Статистична інформація - Зовнішньоекономічна діяльність), необхідно заповнити таблицю 2, зокрема визначити рейтинг перших 6 основних товарних груп українського експорту та імпорту (по товарних групах УКТЗЕД - римські позначки) за 2024 р. та проаналізувати

динаміку, а. також напрями змін товарної і географічної структури зовнішньої торгівлі України. Порівняти з результатами довоєнного 2021 р. та дослідити причини змін. Розрахуйте сальдо торгівлі товарами та темпи змін експорту та імпорту за 2021-2024 рр. Зробити обґрунтовані висновки.

Таблиця 2 – Експорт та імпорт товарів з України за 2024 р.

Місце в рейтингу	Назва товарної групи згідно з УКТЗЕД	Сума експорту, млрд. дол.США	До попереднього року, %	Частка в експорті по країні, %
1	2	3	4	5
Експорт				
1				
2				
3				
4				
5				
6				
всього по 6 пунктах				
всього по країні				100,0
Імпорт				
1				
2				
3				
4				
5				
6				
всього по 6 пунктах				
всього по країні				100,0

Завдання 3.

На основі даних Додатку А проаналізуйте зміни географічної структури зовнішньої торгівлі України за 2008-2019 роки. Визначить основні тенденції змін експорту та імпорту. Результати подати в графічній формі з обґрунтованими висновками.

Питання для обговорення:

1. Яке визначення має поняття «форма міжнародної торгівлі»?
2. За якими критеріями класифікують форми міжнародної торгівлі?
3. У чому полягає відмінність між торгівлею товарами та торгівлею послугами?
4. Які основні характеристики мають експорт і імпорт як базові форми міжнародної торгівлі?
5. Що розуміють під бартером, компенсаційними угодами та зустрічною торгівлею?
6. Як функціонує міжнародна торгівля ліцензіями та «ноу-хау»?

7. У чому полягають особливості міжнародного лізингу та франчайзингу?
8. Яку роль відіграє електронна комерція у розвитку сучасної світової торгівлі?
9. Які переваги та ризики мають нові форми міжнародної торгівлі для країн-учасниць?
10. Як розвиток технологій та глобалізація впливають на трансформацію традиційних форм міжнародної торгівлі?

Тема 3.

Система та правове регулювання міжнародної торгівлі

Мета: знати інструменти державного та міждержавного регулювання торгівлі (тарифи, квоти, субсидії, антидемпінгові заходи). Розуміти правові аспекти вирішення міжнародних торговельних спорів. Сформувати у студентів розуміння структури системи регулювання міжнародної торгівлі, ролі міжнародних організацій і національного законодавства у забезпеченні стабільності та прозорості світових торговельних відносин. Знати особливості застосування принципів контрактного права у міжнародних угодах.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Нормативно-правова база: 1; Основні джерела: 6, 7; Допоміжні джерела: 6, 11, 17; Інформаційні ресурси: 1, 14 25].

Практичні заняття №5-6

План

1. Система регулювання міжнародної торгівлі: рівні регулювання міжнародної торгівлі.
2. Види державного регулювання міжнародної торгівлі.
- 3 Нормативно-правова регламентація міжнародних торговельних угод.
4. Міжнародно-правові джерела регулювання торговельних угод: багатосторонні угоди, конвенції, договори, типові контракти.
5. Регулювання міжнародної торгівлі в межах Генеральної угоди з тарифів і торгівлі / Світової організації торгівлі (ГАТТ/СОТ).
6. Принципи і норми правового механізму ГАТТ.
7. Основні положення національного законодавства України у сфері зовнішньоекономічної діяльності та їхня відповідність міжнародним нормам.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Аналіз кейсу міжнародного торговельного спору.

1. Ознайомтеся з історією торговельного спору між ЄС–США щодо субсидій Airbus/Boeing та США–Китай щодо мита на сталь (можна обрати інші торговельні спори).
2. Визначте сторони спору та предмет розгляду.
3. Проаналізуйте, які положення угод СОТ (або інших торговельних угод) могли бути порушені.
4. Опишіть аргументи кожної сторони.
5. Запропонуйте можливе рішення відповідно до правил СОТ.

Завдання 2.

Порівняльний аналіз торговельних угод.

1. Оберіть дві міжнародні торговельні угоди, наприклад:
 - Угода про асоціацію Україна–ЄС;
 - СЕТА (Канада–ЄС);
 - USMCA (США–Мексика–Канада);
 - RCEP (регіональна угода в Азії).
2. Порівняйте їх за такими критеріями:
 - структура та учасники;
 - умови доступу на ринки (тарифи, квоти);
 - регулювання інвестицій і послуг;
 - правила вирішення спорів;
 - особливі положення (довкілля, трудові стандарти, цифрова торгівля).
3. Оформіть результати у вигляді порівняльної таблиці з коротким аналітичним висновком (до 1 сторінки).

Завдання 3.

Аналіз митного тарифу на обраний товар.

1. Оберіть країну та товар (наприклад: Українська соняшникова олія в Індії, Японські автомобілі в ЄС).
2. Знайдіть інформацію про ставки ввізного мита в базах даних:
 - [WTO Tariff Download Facility](#)
 - [UN Comtrade Database](#)
 - [Market Access Map by ITC](#)
3. Визначте:
 - рівень тарифу (адвалорний, специфічний, комбінований);

- чи є пільгові ставки (наприклад, у межах угод про вільну торгівлю);
 - середній рівень тарифного захисту в галузі.
4. Зробіть короткий висновок (чи є бар'єри для торгівлі, чи сприяє політика імпорту конкуренції).
 5. Побудуйте невелику таблицю або графік із порівнянням тарифів для 2–3 країн.

Завдання 4.

Дослідити статистичні дані світового експорту [18] та провести аналіз:

1. Як змінюється динаміка світового експорту та світового ВВП в періоди зростання та рецесії, які фактори визначають такі зміни. Побудуйте графік динаміки світового ВВП та світового експорту за останні 50 років на ресурсі <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>. Для цього в меню пошуку виберіть для Database - world development indicators; для country - world, для time - 50 years.

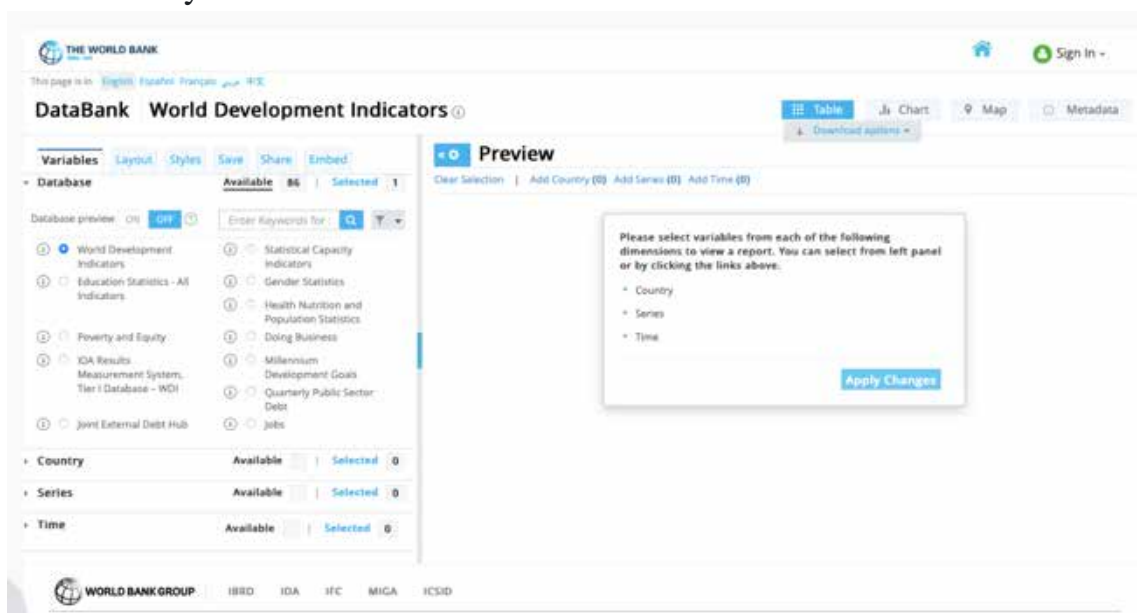

Рис. 1. Інтерфейс сторінки із статистичними даними Світового банку із прикладом виборів параметрів для побудови графіку

2. Проаналізувати зміни динаміка вищезазначених показників в XX і XXI сторіччях?
3. Проаналізувати відмінності в динаміці світового експорту товарів та послуг, окремо по розвинутих країнам та країнам, що розвиваються.
4. Визначити товарну структуру світового експорту та трійку країн лідерів по основним товарним групам.

Питання для обговорення:

1. Що розуміють під поняттям «система регулювання міжнародної торгівлі»?
2. Які основні рівні регулювання міжнародної торгівлі виділяють (національний, регіональний, глобальний)?
3. Яку роль у формуванні торговельної політики відіграють міжнародні економічні організації?
4. Які основні функції виконує Світова організація торгівлі (СОТ)?
5. Які принципи закладено в Генеральну угоду з тарифів і торгівлі (ГАТТ)?
6. У чому полягає правова основа укладання та виконання міжнародних торговельних угод?
7. Які міжнародні конвенції та договори регулюють торговельні відносини між державами?
8. Як національне законодавство України узгоджується з нормами міжнародного торговельного права?
9. Які існують механізми врегулювання торговельних спорів на міжнародному рівні?
10. Які сучасні тенденції розвитку системи міжнародного торговельного регулювання спостерігаються у ХХІ столітті?

Тема 4.

Економічна інтеграція та вільні економічні зони як фактори розвитку міжнародної торгівлі

Мета: сформувати розуміння цілей та наслідків використання інструментів регулювання міжнародної торгівлі на різних його рівнях, вивчити роль та принципи регулювання міжнародної торгівлі в системі ГАТТ-СОТ

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 4, 5; Допоміжні джерела: 5, 12; Інформаційні ресурси: 5, 6, 9].

Практичне заняття №7

План

1. Сутність, передумови та етапи економічної інтеграції.
2. Основні форми економічної інтеграції: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний і валютний союз.
3. Характеристика провідних інтеграційних угруповань світу (ЄС, НАФТА/USMCA, МЕРКОСУР, АСЕАН тощо).
4. Вільні економічні зони (ВЕЗ): класифікація, функції, особливості створення та управління.

5. Вплив економічної інтеграції та ВЕЗ на розвиток міжнародної торгівлі та конкурентоспроможність країн.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Підготувати презентаційну доповідь на одну із тем:

1. Етапи розвитку міжнародної торгівлі.
2. Еволюція теорій міжнародної торгівлі.
3. Практика застосування антидемпінгових та компенсаційних мит в світі та Україні.
4. Добровільне обмеження експорту: приклади застосування і наслідки.
5. Торгові війни.
6. Наслідки запровадження ембарго.

Завдання 2.

В Україну ввозиться партія товарів – необхідно розрахувати їх митну вартість на основі даних таблиці 3.

Таблиця 3 – Вихідні дані для розрахунку митної вартості ввізних товарів

Характеристика товарів	Товари			
	А	Б	В	Г
Ціна контракту за одиницю товару на умовах покупки FCA, грн.	52	12	190	284
Витрати на транспортування одиниці товару до перетину кордону грн.	12	31	8	31
Комісійні витрати на оформлення одиниці товару грн.	12	1	54	21
Плата за використання інтелектуальної власності за одиницю товару, грн.	4	7	0	6
Мінімальна митна вартість одиниці товару, встановлена урядом, грн.	40	-	250	500
Кількість товарів які завозяться в Україну, шт.	40	1000	1200	230

2. Визначить суму митних платежів, якщо ставка мита складає 20%, ставка акцизного збору – 5%, ПДВ – 20%. Митний збір за перебування товарів під митним контролем в даному випадку не справляється.

Методичні рекомендації:

1. **Митна вартість товару** - це ціна, яка фактично сплачена (чи повинна бути сплачена) за товар в момент його перетину через митний кордон України.

Митна вартість товару включає:

- ціну покупки, яка зазначена в рахунку-фактурі,
- витрати на транспортування товару, його завантаження та розвантаження, страхування до моменту перетину кордону,

- комісійні та брокерські витрати за час здійснення митного оформлення вантажу,
- плата за використання інтелектуальної власності, яка належить певним товарам і яка повинна бути й сплачена при вивезенні цих товарів як умова їх виведення.

З метою недопущення заниження митної вартості імпортованих товарів, які користуються підвищеним попитом в Україні, Кабінет Міністрів України може установлювати для окремих товарів мінімальну митну вартість товару, менше за яку оцінювати вартість товару неможливо.

2. Розраховується величина ввізного (імпортного) мита.

Визначивши величину ставки ввізного (імпортного) мита, митну вартість товару та його кількість - розраховують величину ввізного мита (М). При цьому користуються формулами:

$$M = A_m * V \tag{1}$$

або

$$M = C_m * N, \tag{2}$$

де V - митна вартість товару, грн.;

A_m - адвалорна ставка мита, у відносних одиницях;

N - кількість товару (шт., кг і т.п.);

C_m - специфічна ставка мита, грн./шт.

Товари можуть бути пропущені через кордон тільки при умові сплати ввізного мита.

3. Визначається величина митних зборів (З), які підлягають сплаті на митниці.

4. Для підакцизних товарів розраховується величина акцизного збору (А).

Величина акцизного збору, якщо його ставка встановлена в відносних одиницях, розраховується за формулою:

$$A = \frac{(V + Z + M) * \alpha}{100 - \alpha}, \tag{3}$$

де V - митна вартість вантажу, грн.;

Z - величина митного збору, грн.;

M - величина ввізного мита, грн.;

α - ставка акцизного збору, в %.

Величина акцизного збору, якщо його ставка встановлена в твердих одиницях, розраховується за формулою:

$$A = N * C_{ак}, \quad (4)$$

де N - кількість одиниць товару (шт. або інших облікових одиниць);
C_{ак} - тверда (абсолютна) ставка акцизного збору, грн./шт.

Акцизний збір сплачується платником, тобто покупцем товару одночасно зі сплатою ввізного мита та митних зборів (до або на момент оформлення вантажної митної декларації).

5. Розраховується та сплачується податок на додану вартість ПДВ.

Податок на додану вартість, або інакше - податкові зобов'язання імпортера продукції, розраховуються за формулою:

$$\text{ПДВ} = \frac{B + Z + M + A}{100} * \beta \quad (5)$$

де β - ставка ПДВ = 20%.

Податок на додану вартість сплачується платником-покупцем товару одночасно зі сплатою ввізного мита та митних зборів в момент оформлення вантажної митної декларації.

Питання для обговорення:

1. Багаторівнева система регулювання міжнародної торгівлі.
2. Інструменти регулювання міжнародної торгівлі на національному рівні.
3. Зовнішньоекономічна політика: сутність, мета, складові.
4. Тарифне регулювання міжнародної торгівлі.
5. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі.
6. Специфіка наднаціонального рівня регулювання міжнародної торгівлі.
7. Система міжнародних організацій з регулювання міжнародної торгівлі.
8. Цілі, завдання, принципи СОТ.
9. Система угод СОТ. Зміст Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ – General Agreement on Tariffs and Trade).
10. Зміст Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.

Тема 5.

Платіжний баланс

Мета: сформувати розуміння принципів побудови, структури платіжного балансу, його ролі у відображенні напрямів руху валюти, стану та прогнозуванні змін в економіці країни та курсу національної валюти.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 2; Допоміжні джерела: 1, 7; Інформаційні ресурси: 10, 16].

Практичне заняття №8

План

1. Поняття, економічна сутність і структура платіжного балансу держави.
2. Основні статті платіжного балансу: поточний рахунок, рахунок операцій з капіталом і фінансовий рахунок.
3. Методи складання платіжного балансу та принцип подвійного запису.
4. Фактори, що впливають на стан платіжного балансу, та його взаємозв'язок із зовнішньою торгівлею.
5. Платіжний баланс України: особливості формування, динаміка та основні тенденції останніх років.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Підготувати презентаційну доповідь на одну із тем:

1. Політика МВФ щодо кредитування дефіциту платіжного балансу.
2. Види кредитів МВФ та їх вартість.
3. Приклади реалізації країнами боржниками економічної політики МВФ.
4. Інструменти валютного регулювання в Україні та практика їх застосування.

Завдання 2.

За даними платіжного балансу країни (млн. євро) знайти:

- Сальдо торговельного балансу.
- Сальдо поточного рахунку платіжного балансу.
- Сальдо платіжного балансу.

Дайте відповідь на питання, чи буде з точки зору теорії платіжного балансу ревальвуватися чи девальвуватися національна валюта і на яку суму країна поповнить чи зменшить свої золотовалютні резерви.

Таблиця 4 – Вихідні дані для розрахунку сальдо

Показник	Значення	Показник	Значення
Експорт товарів	162900 (+)	оплата праці отримана	2300 (+)
Імпорт товарів	162400 (-)	оплата праці до виплати	4150 (-)
Експорт послуг	55200 (+)	інвестиційні доходи з-за кордону	23778 (+)
Імпорт послуг	39000 (-)	інвестиційні доходи для виплати нерезидентам	17556 (-)
Поточні трансферти отримані	2400 (+)		
Поточні трансферти виплачені	2300 (-)	сальдо фінансового рахунку	1667

Завдання 3.

На основі даних Національного банку України [16], зокрема Платіжного балансу України за 2010-2024 рр. (аналітична форма) https://bank.gov.ua/files/ES/BOP_y.pdf необхідно проаналізувати динаміку та напрями змін статей платіжного балансу України в 2024 р. та дати відповіді на такі питання:

1. Які статті найбільше вплинули на сальдо Рахунку поточних операцій в 2024 р.
2. Як змінився Платіжний баланс України порівняно з 2023 р. та довоєнним 2021 р.
3. Про що свідчать зміни сальдо поточного рахунку.
4. На скільки і за рахунок яких статей змінилися в 2024 р. резервні активи.
5. Платіжний баланс 2024 р.: дефіцитний чи профіцитний?
6. Очікуваний напрям змін курсу національної валюти в 2025 р.

Питання для обговорення:

1. Сутність та структура платіжного балансу.
2. Методологія складання платіжного балансу.
3. Регулювання платіжного балансу.
4. Фактори впливу на стан платіжного балансу.
5. Вплив стану платіжного балансу на валютний курс і валютну політику держави.
6. Платіжний баланс України: стан, структура, динаміка.
7. Які основні функції виконує платіжний баланс у системі зовнішньоекономічних відносин?
8. Як пов'язані між собою торговельний баланс і платіжний баланс?
9. Які показники свідчать про дефіцит або профіцит платіжного балансу?
10. Яку роль у коригуванні платіжного балансу відіграє валютна політика держави?

Змістовий модуль 2.

Світовий ринок та світова торгівля

Тема 6.

Світовий ринок: етапи становлення і основні ознаки

Мета: знати етапи становлення світового ринку; розуміти його основні ознаки (глобалізація, міжнародна конкуренція, мобільність капіталів, інформатизація).

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 1, 6; Допоміжні джерела: 4, 13; Інформаційні ресурси: 19, 23].

Практичні заняття №9-10

План

1. Визначення, особливості та сучасні тенденції функціонування світового ринку.
2. Структура світового ринку.
3. Кон'юнктура ринку; фактори і умови формування.
4. Світова ціна та її ознаки.
5. Економічна інтеграція – сутність, передумови та форми.
6. Вільні економічні зони – цілі, види, можливості.
7. Офшори – сутність, види, використання в міжнародній торгівлі.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Підготувати презентаційну доповідь на одну із тем:

1. Роль вільних економічних зон в реформуванні економіки Китаю.
2. Світові масштаби офшорної діяльності та методи протидії уникнення оподаткування та відмиванню доходів.
3. Процеси економічної інтеграції в Південно-Східній Азії.
4. Процеси економічної інтеграції в Південній Америці.
5. НАФТА та її роль в розвитку торгівлі в Північній Америці.
6. ЄС – стан інтеграційних процесів та наслідки BREXIT.
7. Процеси економічної інтеграції в Африці.
8. Результати інтеграції в Євразійському економічному союзі, ЄАЕС.

Завдання 2.

Розглянемо ситуацію з тристоронньою торгівлею двома виробами: автомобілями та пшеницею.

За використанням звичайних торговельних обмежень за умов відсутності угод щодо митного союзу ціна автомобіля в країні А складає 1500 од. за штуку, в країні Б – 1300 од., в країні В – 1400 од. Мито на автомобілі в країні А нараховується у розмірі 20% на одиницю.

Ціна пшениці в країні А складає 5 од. за кг, в країні Б – 4,2 од. за кг, в країні В – 3,8 од. за кг. Відповідне мито в країні А складає 25% на кожен кг.

Після укладення угоди про митний союз між країнами А та Б спільний зовнішній митний тариф в торгівлі автомобілями складе 10%, в торгівлі пшеницею – 20%.

Необхідно розглянути ціни на товари та визначити напрями товарних потоків в торгівлі між країнами до укладення угоди про митний союз і після неї. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 5 – Вихідні дані

Витрати	Країна А	Країна Б	Країна В
Міжнародна торгівля авто			
Ціна авто	1500	1300	1400
Ціна + мито А (20%)			
Після укладення угоди про митний союз А і Б			
Ціна + спільне мито А і Б (10%)			
Міжнародна торгівля авто			
Ціна пшениці	5,00	4,20	3,80
Ціна + мито А (25%)			
Після укладення угоди про митний союз А і Б			
Ціна + спільне мито А і Б (20%)			

Завдання 3.

Проаналізуйте дані ЮНКТАД [8] (табл. 6) щодо динаміки внутрішнього і загального експорту інтеграційних об'єднань (ІО) <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/> та зробіть висновки.

1. Визначити склад та форму перелічених в таблиці ІО.
2. Які три з поданих ІО мали в 2018 р. найбільший обсяг торгівлі (експорту).
3. Яке ІО демонструвало найвищі темпи росту за 2010-2018 рр.:
 - торгівлі в середині ІО;
 - торгівлі з рештою світу.

4. Які ІО найбільше зорієнтовані на торгівлю з країнами свого об'єднання (найбільша частка в зовнішній торгівлі).

Таблиця 6 - Дані ЮНКТАД щодо динаміки внутрішнього і загального експорту інтеграційних об'єднань

Year	2010			2017			2018		
Partner /economy	Intra-group	Rest of the world	Total trade of group	Intra-group	Rest of the world	Total trade of group	Intra-group	Rest of the world	Total trade of group
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
BRICS	210755	2269031	2479786	291 346	2 931 548	3 222 894	351 707	3 242 461	3 594 168
APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation)	4878475	2363820	7242294	6 127 668	2 685 876	8 813 543	6 690 427	2 897 808	9 588 235
ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) plus China, Japan and Republic of Korea	1368276	2499779	3868054	1 725 503	3 125 051	4 850 553	1 892 467	3 382 593	5 275 061
CACM (Central American Common Market)	5769	25751	31520	8 447	31 452	39 899	9 132	32 448	41 580
CAN (Andean Community)	7908	92261	100168	7 896	101 569	109 465	8 945	111 452	120 396
EU27 (European Union 27)	3315097	1843156	5158254	3 684 987	2 171 793	5 856 780	4 060 684	2 355 531	6 416 215
FTAA (Free Trade Area of the Americas)	1397438	1154195	2551633	1 615 413	1 341 812	2 957 225	1 726 298	1 470 262	3 196 560
NAFTA (North American Free Trade Agreement)	956720	1006264	1962984	1 189 811	1 186 082	2 375 893	1 268 008	1 298 105	2 566 112

Питання для обговорення:

1. Роль глобалізації та економічної інтеграції.
2. Економічна інтеграція – сутність, цілі та умови створення.
3. Форми економічної інтеграції та їх відмінності.
4. Основні інтеграційні об'єднання та їх роль в світовій торгівлі.
5. Вільні економічні зони – цілі, види, можливості.
6. Які етапи пройшли у своєму розвитку вільні економічні зони?
7. Офшори – сутність, види, використання в міжнародній торгівлі.
8. Охарактеризуйте позитивні та негативні сторони офшорних зон.
9. Яку роль у розвитку світового ринку відіграють транснаціональні

корпорації (ТНК) та міжнародні фінансові інститути?

10. Які сучасні тенденції та виклики визначають розвиток світового ринку у XXI ст.?

Тема 7.

Міжнародна торгівля товарами

Мета: з'ясувати сутність і структуру міжнародної торгівлі товарами, її основні напрями, тенденції та чинники розвитку; розкрити роль товарної торгівлі у системі світового господарства. Розуміти вплив міжнародної спеціалізації та кооперації виробництва на торгівлю товарами.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 4, 6; Допоміжні джерела: 3; Інформаційні ресурси: 3, 21].

Практичне заняття №11

План

1. Поняття, значення та основні риси міжнародної торгівлі товарами.
2. Структура світової товарної торгівлі: основні групи товарів і регіональні особливості.
3. Фактори, що впливають на динаміку міжнародної торгівлі товарами (економічні, технологічні, політичні).
4. Тенденції та особливості сучасного розвитку міжнародної торгівлі товарами (цифровізація, логістика, протекціонізм тощо).
5. Місце та роль України у світовій торгівлі товарами.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Аналіз структури експорту та імпорту країни.

1. Оберіть країну (наприклад, Україну, Польщу, Німеччину або Китай).
2. За даними [World Bank Data](#) [18] з'ясуйте:
 - основні експортні товари (топ-5);
 - основні імпортні товари (топ-5);
 - ключові торговельні партнери.
3. Побудуйте коротку таблицю або діаграму (у відсотках від загального експорту/імпорту).
4. Напишіть висновок (0,5–1 сторінка): які тенденції спостерігаються та чи є залежність від певних ринків або товарів?

Завдання 2.

Дослідження торговельних бар'єрів у міжнародній торгівлі товарами.

1. Оберіть один товар (наприклад, українське зерно, сталь, одяг, фармацевтичну продукцію).
2. Дослідити, з якими бар'єрами він стикається на міжнародних ринках:
 - мита та квоти;
 - санітарні та фітосанітарні вимоги;
 - технічні регламенти;
 - антидемпінгові заходи.
3. Опишіть ситуацію на прикладі 1–2 країн-імпортерів.
4. Додайте власну оцінку: чи є бар'єри виправданими з точки зору захисту споживача, чи вони порушують принципи вільної торгівлі?

Завдання 3.

Розрахунок показників ефективності зовнішньої торгівлі.

1. Використовуючи статистику (Державної статистичної звітності [4], Світовий банк [18], WTO [19]), розрахуйте такі показники для обраної країни за останні 2–3 роки:
 - торговельний баланс;
 - коефіцієнт відкритості економіки (експорт + імпорт / ВВП × 100 %);
 - частку експорту промислових товарів у загальному експорті.
2. Зобразіть результати у таблиці.
3. Зробіть короткий висновок: чи є торгівля країни збалансованою і як змінилися показники у динаміці?

Питання для обговорення:

1. Що таке міжнародна торгівля товарами і чим вона відрізняється від торгівлі послугами?
2. Які основні види товарів переважають у світовій торгівлі на сучасному етапі?
3. Які чинники визначають структуру світової торгівлі товарами?
4. Як змінився географічний розподіл світового товарообігу у XXI ст.?
5. Яку роль у розвитку міжнародної торгівлі товарами відіграють розвинені країни та країни, що розвиваються?
6. Які економічні теорії пояснюють вигоди міжнародної торгівлі товарами (порівняльні переваги, конкурентні переваги тощо)?
7. Як впливають на міжнародну торгівлю товарами торговельні бар'єри, мита та квоти?

8. Які міжнародні організації регулюють торгівлю товарами (СОТ, ЮНКТАД, МВФ тощо)?
9. Як відбувається товарна спеціалізація країн у світовій торгівлі?
10. Які перспективи розвитку міжнародної торгівлі товарами в умовах глобалізації та нових технологічних викликів?

Тема 8.

Міжнародна торгівля послугами

Мета: розкрити сутність, особливості та структуру міжнародної торгівлі послугами, визначити її роль у світовій економіці та основні тенденції розвитку. Знати основні види послуг у міжнародній торгівлі (транспорт, туризм, фінансові, освітні, ІТ, консалтингові тощо). Вміти аналізувати тенденції розвитку міжнародної торгівлі послугами.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 5, 7; Допоміжні джерела: 9, 16; Інформаційні ресурси: 23].

Практичне заняття №12

План

1. Сутність та класифікація послуг у міжнародній торгівлі.
2. Основні форми та механізми надання послуг у міжнародних економічних відносинах.
3. Структура світового ринку послуг: провідні сектори (транспорт, туризм, фінансові, ІТ-послуги тощо).
4. Фактори, що впливають на розвиток міжнародної торгівлі послугами.
5. Місце України у світовій торгівлі послугами та перспективи її розвитку.

Практичні завдання:

Завдання 1.

1. На основі даних Державної служби статистики України [4] визначити рейтинг 5 основних груп українського експорту та імпорту послуг за довоєнний 2021 р. та 2024 р. (статистичні дані подані в <https://www.ukrstat.gov.ua/>; Статистична інформація - Зовнішньоекономічна діяльність).
2. Порівняти результати 2021 р. та 2024 р. пояснити причини змін.

3. Розрахувати сальдо, індекс покриття експортом імпорту та темпи змін зовнішньої торгівлі послугами за 2021-2024 роки.

4. Зробити обґрунтовані висновки.

Таблиця 7 – Експорт та імпорт послуг з України за 2021 р. та 2024 р.

Місце в рейтингу	Назва товарної групи згідно з УКТЗЕД	Сума експорту, млрд. дол.США	Частка в експорті по країні,%
1	2	3	4
2021 р.			
Експорт			
1			
2			
3			
4			
5			
всього по 5 пунктах			
всього по країні			100,0
Імпорт			
1			
2			
3			
4			
5			
всього по 5 пунктах			
всього по країні			100,0
2024 р.			
Експорт			
1			
2			
3			
4			
5			
всього по 5 пунктах			
всього по країні			100,0
Імпорт			
1			
2			
3			
4			
5			
всього по 5 пунктах			
всього по країні			100,0

Методичні рекомендації:

Торговельне сальдо визначається за формулою:

$$\text{Сальдо} = \text{Експорт} - \text{Імпорт}, \quad (6)$$

Індекс покриття імпорту експортом визначається за формулою:

$$\text{Індекс покриття імпорту експортом} = \text{Експорт} / \text{Імпорт}, \quad (7)$$

Питання для обговорення:

1. Що таке міжнародна торгівля послугами і чим вона відрізняється від торгівлі товарами?
2. Які основні групи послуг виділяють у міжнародній торгівлі згідно з класифікацією СОР?
3. Які форми міжнародної торгівлі послугами ви знаєте (експорт, імпорт, транскордонне надання, комерційна присутність тощо)?
4. Які чинники визначають динаміку розвитку світового ринку послуг?
5. Які країни є провідними експортерами та імпортерами послуг у світі?
6. Яку роль у регулюванні міжнародної торгівлі послугами відіграє Світова організація торгівлі (СОТ)?
7. Що передбачає Генеральна угода про торгівлю послугами (GATS) і які її основні принципи?
8. Як цифровізація, інновації та глобалізація впливають на розвиток торгівлі послугами?
9. Які основні тенденції розвитку міжнародного ринку послуг у ХХІ столітті (зростання частки ІТ, фінансових, освітніх, туристичних послуг)?
10. Які проблеми та можливості має Україна на сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі послугами?

Тема 9.

Інноваційна міжнародна торгівля товарами і послугами

Мета: розкрити сутність і форми міжнародної торгівлі технологіями, охарактеризувати роль інновацій у розвитку світової економіки та визначити місце України у глобальних технологічних процесах.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 2; Допоміжні джерела: 8, 10; Інформаційні ресурси: 5 ,6 ,9].

Практичні заняття №13-14

План

1. Світовий ринок технологій.
2. Міжнародна торгівля технологіями.
3. Інкотермс: сутність, особливості та умови постачання.
4. Сутність, структура та основні напрями міжнародної торгівлі технологіями.
5. Форми міжнародного трансферу технологій: ліцензування, франчайзинг, інжиніринг, спільні підприємства тощо.
6. Роль інновацій у розвитку міжнародної торгівлі та підвищенні конкурентоспроможності країн.
7. Світові тенденції у сфері високих технологій та наукоємних галузей.
8. Місце України у міжнародному науково-технологічному обміні та напрями його вдосконалення.

Практичне завдання:

Завдання 1.

Аналіз торгівлі високотехнологічними товарами.

1. Оберіть країну або групу країн (наприклад, ЄС, США, Китай, Південна Корея, Україна).
2. Знайдіть у базах [UN Comtrade](#) або [OECD Data](#) частку високотехнологічного експорту у загальному експорті.
3. Визначте основні товарні групи, які відносяться до high-tech (електроніка, фармацевтика, авіація, ІТ-обладнання тощо).
4. Побудуйте таблицю або графік (топ-5 позицій).
5. Зробіть короткий висновок: які тенденції видно? які країни зростають найшвидше?

Завдання 2.

Дослідження інноваційних бар'єрів у міжнародній торгівлі.

1. Оберіть одну галузь, пов'язану з інноваційною торгівлею (наприклад, “зелена” енергетика, біотехнології, електромобілі, ІТ-продукти).
2. Визначте, які перешкоди існують у міжнародній торгівлі цією продукцією:

- технічні стандарти;
- обмеження інтелектуальної власності;
- регуляторні бар'єри (сертифікація, патентування, експортний контроль).

3. Опишіть приклади (1–2 країни чи регіони).

4. Запропонуйте 2–3 рекомендації, як можна стимулювати розвиток торгівлі цими товарами.

Завдання 3.

Інноваційна стратегія експорту для України.

1. Уявіть, що ви — радник Міністерства економіки України.

2. Розробіть коротку концепцію розвитку експорту інноваційних товарів (оберіть 1–2 пріоритетні напрями, наприклад: безпілотники, енергозберігаючі технології, медичні прилади).

3. Укажіть:

- потенційні цільові ринки;
- державні стимули (податкові, фінансові, освітні);
- партнерів (міжнародні організації, інвестори).

4. Завершіть коротким SWOT-аналізом потенціалу України у вибраній галузі.

Питання для обговорення:

1. Що розуміють під поняттям «*міжнародна торгівля технологіями*»?

2. Які є основні форми міжнародного трансферу технологій?

3. У чому полягає різниця між торгівлею технологіями, ноу-хау та ліцензіями?

4. Які чинники сприяють активізації міжнародного обміну технологіями?

5. Яку роль у торгівлі технологіями відіграють транснаціональні корпорації (ТНК)?

6. Які міжнародні угоди регулюють обіг технологій та захист інтелектуальної власності (TRIPS, WIPO тощо)?

7. Як інноваційна діяльність впливає на структуру та обсяги світової торгівлі?

8. Які країни є світовими лідерами у сфері торгівлі високими технологіями?

9. Які проблеми стримують розвиток міжнародного технологічного обміну в Україні?

10. Які перспективи розвитку інноваційної співпраці України у світовому ринковому середовищі?

Тема 10.

Форми торгівлі продукцією інтелектуальної праці

Мета: розуміти сутність таких понять, як ліцензування, франчайзинг, патентна торгівля, передача ноу-хау. Розкрити сутність і види продукції інтелектуальної праці, визначити основні форми та механізми міжнародної торгівлі результатами інтелектуальної діяльності, а також роль інтелектуальної власності у сучасній світовій економіці.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [Основні джерела: 7; Допоміжні джерела: 9; 11; Інформаційні ресурси: 2, 25, 13].

Практичне заняття №15

План

1. Сутність, структура та види продукції інтелектуальної праці.
2. Основні форми міжнародної торгівлі результатами інтелектуальної діяльності.
3. Ліцензування, франчайзинг, інжиніринг, консалтинг, передача «ноу-хау» як форми реалізації інтелектуальної власності (ІВ).
4. Міжнародно-правові механізми захисту прав інтелектуальної власності (угоди ВОІВ, TRIPS, національне законодавство).
5. Місце України у світовому ринку об'єктів інтелектуальної власності.

Практичне завдання:

Методичні рекомендації:

Ліцензійна угода може відбутися лише в тому випадку, коли партнери матимуть прибуток. Тому розрахунок ціни ліцензії зводиться до визначення очікуваної суми прибутку від експлуатації продукту ліцензії. При цьому ціна ліцензії - це частка продавця в прибутку покупця ліцензії.

Для оцінки розміру прибутку ліцензіат може на основі детальної калькуляції витрат виробництва ліцензійною продукції визначити собівартість її одиниці. Тоді прибуток є різницею між ціною та собівартістю продукції.

Розрахункова ціна ліцензії (Цр) може бути визначена за формулою:

$$Цр = Пр * Д * Ві * ні, \quad (8)$$

де Ві – середньорічний випуск продукції за весь термін дії договору, шт. ;

n_i - строк дії ліцензійного договору, год;
 Pr - прибуток з одиницями продукції, грн. ;
 D - частка продавця в прибутку покупця, %.

$$Pr = C - S, \quad (9)$$

де C - середня продажна ціна одиниці продукції за весь термін дії ліцензійного договору, грн.;

S - собівартість одиниць продукції, грн.

Разом з тим визначення розміру паушального платежу простим арифметичним додаванням роялті за весь термін дії договору буде неточним у зв'язку з інфляцією. Тому необхідно дисконтувати розмір прибутку.

Коефіцієнт дисконтування (зміни вартості) визначається за формулою:

$$Kd = 1 / (1 + Mi)^t \quad (10)$$

або

$$Kd = 100\% / m_t 100\% \quad (11)$$

де M_i – коефіцієнт дисконтування,

m_t — ставка дисконту (в%) в t -м році.

В якості ставки дисконту використовується величина банківського відсотка, що сплачується комерційними банками країни - інвестору за довгостроковими вкладками.

Роялті на базі вартості продажу в процентах рівняється відношенню платежів ліцензіару до вартості продажу:

$$R_c = Pr * D / C \quad (12)$$

Економічний ефект (E_{ef}) для сторони, що продає ліцензії, може бути виражений формулою:

$$E_{ef} = (V1 + V2) K - (S1 - S2), \quad (13)$$

де $V1$ і $V2$ - отримана виручка у ВКВ відповідно від продажів ліцензії та відповідного експорту обладнання та ін.;

K - спот-курс гривні по відношенню до валюти угоди;

$S1$ і $S2$ - затрати відповідно на науково-технічну розробку і виробництво обладнання, грн.

Завдання 1.

Розрахувати ціну ліцензії за таких умов:

- Річна виробнича потужність підприємства-покупця ліцензії - 12000 шт.;
- розрахунковий прибуток на одиницю продукції - 4400 грн.;
- знижка з прибутку на варіацію розмірів виробу, переналагодження верстатів і т.д. - 10%;
- термін дії ліцензійної угоди - 10 років;
- частка продавця ліцензії у прибутку - 1/3.

Завдання 2.

Розрахувати величину паушального платежу за весь час дії ліцензійної угоди за таких умов:

- частка продавця в прибутку покупця - 10%;
- термін дії ліцензійної угоди (n_t) - 5 років;
- виручка від реалізації ліцензійної продукції в рік, млн. грн. (V_t);
- розрахункова ставка за комерційними кредитними операціями в рік (ставка дисконту) - 21% (m_t);
- прибуток - 15% від річного обсягу продажів.

Вихідні дані наведені в таблиці 8.

Таблиця 8 – Вихідні дані до розрахунку паушального платежу

n_t	1	2	3	4	5
V_t	100	120	100	120	180

Питання для обговорення:

1. Що розуміють під поняттям «*продукція інтелектуальної праці*»?
2. Як можна визначити вид ліцензії? У чому полягає різниця ліцензій різних видів?
3. У чому полягає відмінність між ліцензуванням і франчайзингом?
4. Чим обумовлений розвиток міжнародного інжинірингу? Яким є його значення в сучасних умовах? Відповідь обґрунтуйте конкретними прикладами.
5. Які є особливості міжнародної торгівлі ноу-хау та інжиніринговими послугами?
6. Які міжнародні організації займаються захистом прав ІВ?
7. У чому полягає суть Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS)?
8. Яку роль відіграє торгівля інтелектуальною продукцією у розвитку інноваційної економіки?
9. Які основні проблеми стоять перед країнами з перехідною економікою у сфері торгівлі інтелектуальною власністю?
10. Які перспективи розвитку ринку інтелектуальної продукції в Україні та її інтеграції у глобальну систему охорони прав ІВ?

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Для ефективного вивчення дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання. Виконання індивідуальної роботи реалізується у письмовій формі. Під час написання та презентації індивідуальної роботи студент повинен показати глибоке вивчення теми, розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблеми, що розглядається. Враховується ступінь засвоєння фактичного матеріалу курсу, обізнаність з основною та додатковою літературою, уміння поєднувати теорію з практикою під час розв'язання ситуаційних завдань.

Індивідуальна робота повинна відповідати вимогам щодо самостійного викладення відповідей, уміння використовувати теоретичний матеріал навчально-методичної літератури. Завдання, що вирішуються, повинні бути конкретними, чіткими, лаконічними. Обсяг наданої відповіді не є визначальним під час оцінювання роботи. Основне значення має повнота та глибина відповіді, проява самостійного творчого мислення, ретроспективність проведеної роботи, оригінальність презентації, вміння презентувати наведений матеріал, якість представленого матеріалу та його особливості застосування на практиці. Перелік завдань наведено нижче.

Перелік тем індивідуальних завдань:

1. Еволюція теорій міжнародної торгівлі: від меркантилізму до моделі Хекшера-Оліна.
2. Порівняльний аналіз моделі Рікардо та нової теорії торгівлі (Пол Кругман).
3. Роль технологічних інновацій у формуванні структури СТ.
4. Вплив глобалізації на національний суверенітет у контексті торговельної політики.
5. Історія та сучасне значення Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ).
6. Функції та роль Світової організації торгівлі (СОТ) у врегулюванні торговельних спорів.
7. Вплив регіональних торговельних угод (наприклад, ЄС, НАФТА/ЮСМКА) на багатосторонню торговельну систему.
8. Протекціонізм у ХХІ столітті: нові форми та економічні наслідки (антидемпінгові мита, технічні бар'єри).

9. Міжнародне регулювання торгівлі послугами (GATS) та його вплив на світову економіку.
10. Торговельна політика Китаю та її вплив на світовий ринок: від вступу до СОТ до "Поясу та шляху".
11. Торговельні війни між США та Китаєм: причини, динаміка та глобальні наслідки.
12. Вплив Brexit на торговельні відносини Європейського Союзу та Великої Британії.
13. Роль та вплив цифрової економіки на світову торгівлю: електронна комерція та транскордонний обмін даними.
14. Вплив пандемії COVID-19 на глобальні ланцюжки постачання та їхня реорганізація.
15. Торгівля та зміна клімату: механізм коригування вуглецевих кордонів (СВАМ) ЄС та його вплив на інші країни.
16. Особливості торгівлі сировинними товарами (нафта, газ, зерно) та їхня роль у геополітиці.
17. Вплив волатильності обмінних курсів на обсяги та структуру міжнародної торгівлі.
18. Роль Міжнародного валютного фонду (МВФ) у забезпеченні стабільності світової торгівлі.
19. Використання торговельного фінансування (акредитиви, факторинг) у міжнародних операціях.
20. Міжнародна торгівля продукцією інтелектуальної власності (ліцензування, роялті) та її регулювання.
21. Торговельна інтеграція в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АСЕАН, ВРТ).
22. Проблеми та перспективи розвитку торгівлі в країнах Африки на південь від Сахари.
23. Торговельні відносини між Україною та ЄС: аналіз Угоди про асоціацію та ЗВТ.
24. Роль офшорних зон та податкових гаваней у міжнародному русі капіталу та торгівлі.
25. Економічні та торговельні зв'язки країн ЛАК (Латинської Америки та Карибського басейну).
26. Справедлива торгівля (Fair Trade) як альтернативна модель СТ.
27. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК) на торговельний баланс країн, що розвиваються.

28. Сертифікація та стандартизація у світовій торгівлі: роль ISO та технічних бар'єрів.

29. Вплив війни в Україні на світову торгівлю продовольством (зернова ініціатива).

30. Майбутнє багатосторонності в торгівлі: виклики та необхідність реформи СОТ.

31. Геополітичні ризики та торгівля: вплив політичної нестабільності та санкційних режимів на міжнародні торговельні потоки (на прикладі Ірану, Росії чи КНДР).

32. Захист прав споживачів у транскордонній торгівлі: проблеми та перспективи міжнародного гармонізації законодавства щодо якості та безпеки імпортованої продукції.

33. Міграція робочої сили як фактор торгівлі послугами: взаємозв'язок між тимчасовим переміщенням працівників (Mode 4 GATS) та розвитком світової торгівлі.

34. Економіка циркулярної торгівлі: роль вторинної сировини та управління відходами у міжнародному обміні та екологічні обмеження на торгівлю.

35. Технологічні стандарти та бар'єри: як взаємодія технологічних стандартів (5G, стандарти безпеки даних) перетворюється на нетарифні бар'єри у світовій торгівлі.

Робота оформлюється на сторінках формату А4 машинописним текстом і повинна мати такі складові частини:

Титульний аркуш;

Вступ

Розділ 1, у якому наводяться теоретичні засади обраної проблематики;

Розділ 2, у якому наводиться аналіз та оцінка обраної проблеми;

Розділ 3, у якому наводяться напрямки удосконалення або шляхи вирішення обраної проблемного питання.

Висновки.

Список використаних джерел.

Захист роботи відбувається публічно з використанням мультимедійної презентації.

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ЗА ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

№ змістового модуля	Елементи змістового модуля	Кількість балів	Контроль практичної роботи студентів	
			методи контролю	тиждень семестру
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади розвитку світового ринку та світової торгівлі				
1.	Тема 1. Сутність, етапи та показники розвитку світової торгівлі	10	Письмова робота, обговорення індивідуального завдання, виступи з доповідями	1-2
	Тема 2. Форми міжнародної торгівлі	10		3-4
	Тема 3. Система та правове регулювання міжнародної торгівлі	10		5-6
	Тема 4. Економічна інтеграція та вільні економічні зони як фактори розвитку міжнародної торгівлі	10		7
	Тема 5. Платіжний баланс	10		8
	Всього балів за СРС по змістовному модулю 1	50		
Змістовий модуль 2. Світового ринок та світова торгівля				
2.	Тема 6. Світовий ринок: етапи становлення і основні ознаки	10	Письмова робота, обговорення індивідуального завдання, виступи з доповідями	9-10
	Тема 7. Міжнародна торгівля товарами	10		11
	Тема 8. Міжнародна торгівля послугами	10		12
	Тема 9. Інноваційна міжнародна торгівля товарами і послугами	10		13-14
	Тема 10. Форми торгівлі продукцією інтелектуальної праці	10		15
	Всього балів по змістовному модулю 2	50		
Загальна кількість балів		100		

Розподіл балів, які отримують студент

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи R _{НР}	Рейтинг з додаткової роботи R _{ДР}	Рейтинг штрафний R _{ШТР}	Підсумкова атестація (екзамен)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України, затвердженого ректором університету 15.08.2024 р. та до Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого ректором університету 15.08.2024 р. рейтинг студента з навчальної роботи **R_{НР}** стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою:

$$R_{HP} = \frac{0.7 \times (R_{3M}^1 \times K_{3M}^1 + \dots + R_{3M}^n \times K_{3M}^n)}{K_{дис}} + R_{др} - R_{штр},$$

де $R_{3M}^{(1)}, R_{3M}^n$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{3M}^{(1)}, K_{3M}^n$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K_{3M}^{(1)} + \dots + K_{3M}^n$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{др}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{штр}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K_{3M}^{(1)} = \dots = K_{3M}^n$. Тоді вона буде мати вигляд:

$$R_{HP} = \frac{0.7 \times (R_{3M}^1 + \dots + R_{3M}^n)}{n} + R_{др} - R_{штр},$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{др}$ додається до R_{HP} і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від R_{HP} . Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Шкала оцінювання знань студентів

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

7. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Оцініть вплив культурних відмінностей на хід світової торгівлі.
2. Проаналізуйте зміст і роль Світової організації торгівлі (СОТ) у світовій торгівлі.
3. Надайте характеристику останньої редакції термінів Інкотермс у контексті світової торгівлі.
4. Проаналізуйте Конвенції ООН з питань світової торгівлі та їхній вплив на глобальну торгівлю.
5. Оцініть нормативно-правове середовище здійснення світової торгівлі.
6. Проаналізуйте нормативно-правове середовище здійснення електронної торгівлі в міжнародному контексті.
7. Надайте характеристику документарних акредитивів та UCP у світовій торгівлі.
8. Оцініть вплив електронного додатку до UCP на міжнародні фінансові операції.
9. Проаналізуйте сутність факторингу в світовій торгівлі.
10. Оцініть сутність форфейтингу в міжнародному бізнесі.
11. Проаналізуйте стратегії міжнародної експансії бізнесу.
12. Надайте характеристику франшизам та франчайзинговим структурам у світовій торгівлі.
13. Проаналізуйте процес митного очищення товарів в Україні та його вплив на світову торгівлю.
14. Оцініть договори чартеру та чартер-партії у міжнародних морських перевезеннях.
15. Проаналізуйте сутність морського фрахту в світовій торгівлі.
16. Оцініть особливості контейнерних перевезень у світовій торгівлі.
17. Проаналізуйте особливості авіап перевезень у світовій торгівлі.
18. Надайте характеристику автомобільних та залізничних перевезень в світовій торгівлі.
19. Оцініть значення страхування вантажів у світовій торгівлі.
20. Проаналізуйте митну класифікацію для електронної торгівлі в міжнародному контексті.
21. Надайте характеристику Мадридської системи для міжнародної реєстрації товарних знаків.
22. Проаналізуйте процедуру реєстрації товарних знаків в Україні та її ефективність для світової торгівлі.
23. Оцініть роль штрих-коду в світовій торгівлі.

24. Проаналізуйте Паризьку конвенцію з охорони промислової власності (1883) та її вплив на світову торгівлю.
25. Надайте характеристику Договорів про патентну кооперацію (Patent Cooperation Treaty) у контексті світової торгівлі.
26. Проаналізуйте механізми охорони авторського права на міжнародному рівні.
27. Оцініть значення комерційної таємниці в світовій торгівлі.
28. Проаналізуйте механізми охорони промислових зразків у світовій торгівлі.
29. Оцініть роль інтелектуальної власності в глобальній мережі Інтернет і її вплив на світову торгівлю.
30. Проаналізуйте Єдину політику вирішення спорів у зв'язку з доменним ім'ям (UDRP) і її вплив на світову торгівлю.
31. Оцініть роль культурних факторів у формуванні міжнародних торговельних стратегій.
32. Проаналізуйте вплив СОТ на торговельні бар'єри між країнами в контексті світової торгівлі.
33. Надайте характеристику змін в термінах Інкотермс, що вплинули на міжнародні торговельні угоди.
34. Проаналізуйте вплив міжнародних конвенцій ООН на правову регуляцію міжнародної торгівлі.
35. Оцініть ефективність існуючих нормативно-правових актів у світовій торгівлі.
36. Проаналізуйте законодавчі ініціативи щодо електронної торгівлі на міжнародному рівні.
37. Надайте характеристику особливостей документарних акредитивів у міжнародних торговельних угодах.
38. Оцініть вплив електронних змін на практику документарного акредитиву в світовій торгівлі.
39. Проаналізуйте роль факторингу в оптимізації грошових потоків у світовій торгівлі.
40. Оцініть переваги та обмеження форфейтингу для міжнародних бізнес-операцій.
41. Проаналізуйте стратегії міжнародної експансії для різних типів бізнесу.
42. Надайте характеристику різним типам франшиз і їх застосуванню в міжнародному контексті.
43. Оцініть ефективність митних процедур в Україні для світової торгівлі.

44. Проаналізуйте особливості укладання договорів чартеру в міжнародних морських перевезеннях.

45. Оцініть економічний вплив морського фрахту на глобальні торговельні ланцюги.

46. Проаналізуйте тренди в контейнерних перевезеннях і їхній вплив на світову торгівлю.

47. Надайте характеристику технологічним інноваціям в авіаперевезеннях у світовій торгівлі.

48. Оцініть ефективність автомобільних і залізничних перевезень для міжнародної логістики.

49. Проаналізуйте роль страхування вантажів у мінімізації ризиків міжнародного транспортування.

50. Надайте характеристику митних вимог для електронної торгівлі в міжнародному контексті.

51. Проаналізуйте процедуру міжнародної реєстрації товарних знаків через Мадридську систему.

52. Оцініть ключові етапи реєстрації товарних знаків в Україні та їхню ефективність для міжнародної торгівлі.

53. Проаналізуйте використання штрих-кодів для автоматизації торговельних процесів в міжнародній торгівлі.

54. Надайте характеристику Паризької конвенції та її впливу на сучасні норми охорони інтелектуальної власності в міжнародній торгівлі.

55. Проаналізуйте вплив Договору про патентну кооперацію на міжнародну охорону патентів.

56. Оцініть основи та практики охорони авторського права на міжнародному рівні.

57. Проаналізуйте методи захисту комерційної таємниці у світовій торгівлі.

58. Надайте характеристику способам охорони промислових зразків в світовій торгівлі.

59. Проаналізуйте проблеми захисту інтелектуальної власності в глобальній мережі Інтернет і їхній вплив на світову торгівлю.

60. Оцініть ефективність політики вирішення спорів по доменним іменам у рамках UDRP для світової торгівлі.

61. Сутність, цілі та форми міжнародної економічної інтеграції. Наведіть приклади інтеграційних об'єднань, важливих для аграрного експорту України.

62. Розкрийте зміст теорії порівняльних переваг (Д. Рікардо) та її застосування у міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією.

63. Охарактеризуйте ключові фактори розвитку міжнародної торгівлі на сучасному етапі (глобалізація, технології, демографія).

64. Що таке зона вільної торгівлі (ЗВТ)? Які переваги та ризики створення ЗВТ має аграрний сектор України?

65. Митний союз як форма економічної інтеграції: особливості, відмінності від ЗВТ та приклади (Меркосур, ЄС).

66. Вільні економічні зони (ВЕЗ): визначення, основні види та їхня роль у стимулюванні експорту аграрної та переробленої продукції.

67. Нетарифні бар'єри у світовій торгівлі: види (квоти, стандарти, технічні регламенти, санітарні заходи) та їхній вплив на агропродовольчу продукцію.

68. Торговельна політика держави: цілі, інструменти (тарифні та нетарифні) та їхнє застосування для захисту національного аграрного виробника.

69. Роль Транснаціональних корпорацій (ТНК) у формуванні глобальних ланцюжків доданої вартості в агробізнесі.

70. Платіжний баланс (ПБ): визначення, економічне значення та основні розділи (поточний рахунок, рахунок операцій з капіталом та фінансовий рахунок).

71. Поточний рахунок ПБ: його структура та ключові елементи, включаючи баланс торгівлі товарами та послугами.

72. Фінансовий рахунок ПБ: визначення та його взаємозв'язок із рухом прямих та портфельних інвестицій.

73. Балансуюча стаття (стаття помилок та пропусків): її призначення та економічна інтерпретація.

74. Вплив сальдо поточного рахунку на обмінний курс національної валюти та економічну стабільність.

75. Державне регулювання ПБ: основні методи (фіскальна, монетарна політика) та їхня ефективність.

76. Аналіз впливу великого експорту агропродукції на формування поточного рахунку України.

77. Світова торгівля товарами: динаміка, товарна та географічна структура на сучасному етапі.

78. Агропродовольча продукція у світовій торгівлі: роль, ключові експортери та імпортери (ринок зерна, олійних культур).

79. Міжнародні ціни та їхнє формування на світових товарних ринках (роль бірж та ф'ючерсних контрактів).

80. Світова організація торгівлі (СОТ): основні принципи (ННБ, національний режим) та їхнє застосування у торгівлі агропродукцією.

81. Угода СОТ про сільське господарство (АоА): її ключові положення та вплив на субсидування та захист аграрних ринків.

82. Міжнародна торгівля послугами: сутність, класифікація (за режимами постачання GATS) та сучасні тенденції.

83. Характеристика послуг, пов'язаних з аграрним сектором (логістичні, страхові, фінансові, інжинірингові).

84. Експортний потенціал країни: методика оцінки та фактори його реалізації в аграрному секторі.

85. Демпінг у міжнародній торгівлі: види, наслідки та антидемпінгові заходи СОТ.

86. Торговельні суперечки та механізм їхнього врегулювання у рамках СОТ (на прикладі суперечок щодо субсидій чи санітарних норм).

87. Форми торгівлі продукцією інтелектуальної власності (ліцензування, франчайзинг) та їхнє значення для трансферу агротехнологій.

88. Сучасні виклики світової торгівлі: протекціонізм, регіоналізація та їхній вплив на глобальну продовольчу безпеку.

89. Вплив глобальних ланцюжків постачання на конкурентоспроможність агропродовольчої продукції.

90. Роль міжнародних організацій (ФАО, Світовий банк) у регулюванні та фінансуванні аграрної торгівлі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правова база

1. Митний кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: вересень 2025).

Основні джерела

1. Григор'єв Г.С. Міжнародна економіка: практикум. Київ : НаУКМА., 2024. 145 с.
2. Гуткевич С.О., Корінько М.Д., Сафонов Ю.М. Міжнародна економіка : підруч. 3-є вид., перероблене та доповнене. Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
3. Кібік О. М., Нестерова К. С., Хаймінова Ю. В. Міжнародна економіка: навч.-метод. посібн. Одеса, 2020. 85 с.
4. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Іксарова Н.О. (2016). Зовнішня торгівля України: ХХІ століття. (Монографія). Київ : Професіонал.
5. Міжнародна економіка : підручник / В.Г. Герасимчук, С.В. Войтко, Б.С. Серебренніков, Т.В. Сакалош; за ред. В. Г. Герасимчука, С. В. Войтка. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2024. 532 с.
6. Міжнародна торгівля: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю.Г. Козак, Спорек, Е. Молендовського, С.Н. Лебедева [та 8 інших] ; за ред. Ю.Г. Козака, Т. Споренка, Е. Молендовського. Київ; Катовіце; Краков : Центр учбової літератури, 2020. – 272 с.
7. Моїсеєнко Т. Є., Корогодова О. О. Міжнародна торгівля : конспект лекцій. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025. 190 с.

Допоміжні джерела

1. Глущенко, Я., Корогодова, О., Моїсеєнко, Т., Сосновська, О., & Черненко, Н. (2021). Фактори консолідації капіталу в банківському секторі в умовах індустрії 4.0 та COVID-19. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики, 3(38), 4–14. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i38.237414> 85.
2. Давиденко Г. Й. (2020). Теоретичний аспект впливу стандартів на міжнародну торгівлю. Інноваційна економіка. 5–10.
3. Діброва А. Д., Діброва Л. В., Діброва М. А. Регулювання ринку зерна України в умовах глобальних викликів: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. 2020.160 с.
4. Дзюбановська Н.В. Прагматизм оцінювання міжнародної торгівлі країн: методи і моделі : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 297 с.

5. Іщенко І.В., Висоцький О.Ю., Головка І.К., Грачевська Т.О. Технології сучасних міжнародних відносин : колективна монографія. Дніпро : Акцент ПП, 2021. 291 с.
6. Кизима М. О., Матюшенко І. Ю. (2014). Оцінка наслідків членства України у світовій організації торгівлі. (Монографія). Харків: ВД «ІНЖЕК».
7. Коваленко Н. В., Діброва Л. В., Колесник Т. В., Ралко О. С. Безпекове управління конкурентоспроможністю продукції підприємств на зовнішньому ринку в умовах формування інноваційних кластерів і змін у системі професійної зайнятості та публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 22. С 35-39. DOI: <https://doi.org/10.32702%20/2306-6814.2023.22.35>
8. Корогодова О.О., Щур К.О., Черненко Н.О. Трансформація міжнародної діяльності ТНК на основі індустрії та логістики // Наукові перспективи. Серії «Економіка», 2024. Вип. 5(47). С. 768–779.
9. Моїсеєнко Т. Є., Корогодова О. О., Черненко Н. О., Глущенко Я. І. Теоретичні аспекти та економічна сутність поняття права інтелектуальної власності. № 19 (2021): Економічний вісник НТУУ 84 "КПІ" - 2021 DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.240442>.
10. Моїсеєнко Т. Є., Глущенко Я. І., Корогодова О. О., Черненко Н. О. Потенційні можливості України на шляху до формування та розвитку екосистеми стартапів // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2020. №4. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-4-5893>
11. Ольшанський Г. О., Корогодова О. О. Управлінсько-організаційні засади укладання міжнародних договорів у сфері ОПК України. Підприємництво та інновації : журнал. ПВНЗ «Міжнародний університет фінансів». Київ, 2020. Вип. 15. С. 15-20. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/15.2>
12. Савко Ю. О., Корогодова О. О., Войтко С. В. Засади волонтерської діяльності в трансформації міжнародної економічної системи // Наукові перспективи. Серії «Економіка», 2024. – Вип. 1(43). С. 551–563.
13. Тарасенко А. (2020). Україна не готова до деглобалізації торгівлі. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/ukraina-ne-gotova-do-deglobalizacii-torgivli>.
14. Чернега О. Б., Кожухова Т. В. (2015). Міжнародна торгівля як джерело та чинник сталого розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету, 12(3), 32–38. URL: <http://www.ej.kherson.ua/journal/economic>.
15. Щербина С. В. (2020). Торговельна політика: конспект лекцій для слухачів спеціальності «Державне управління». Київ : НАДУ.
16. Olena Korohodova, Kateryna Onopriienko, Daniela V. Kuzhel. The interaction of transnational corporations with startups in Industry 4.0. Економічний

вісник НТУУ КП № 17 (2020). DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216393>.

17. Wang Yu Tong, Korohodova O., Moiseienko T., Chernenko N. International trade as important element of bilateral cooperation between Ukraine and China // Theoretical and applied issues of economics. 2023. Journal 2(47). DOI <https://doi.org/10.17721/tppe.2023.47.227>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.

2. Офіційний сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ). URL: <http://www.wipo.int>.

3. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР). URL: <https://www.ebrd.com/home>.

6. Офіційний сайт Європейського інвестиційного банку (ЄІБ). URL: <https://www.eib.org>.

7. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.

8. Офіційний сайт Конференції ООН по торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). URL: <http://www.unctad.org>.

9. Офіційний сайт Конференція ООН з промислового розвитку (ЮНІДО). URL: <https://www.unido.org>.

10. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду (МВФ). URL: <http://www.imf.org>.

11. Офіційний сайт Міжнародної організації міграції (МОМ). URL: <http://www.iom.int>.

12. Офіційний сайт Міжнародної організації праці (МОП). URL: <http://www.ilo.org>.

13. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-zakordonnikh-sprav-ukraini>.

14. Офіційний сайт Міжнародної торговельної палати. URL: <https://iccwbo.org/>.

15. Офіційний сайт Міжнародний арбітражний суд. URL: <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/>.

16. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.
17. Офіційний сайт Організації об'єднаних націй (ООН). URL: <http://www.un.org>.
18. Офіційний сайт Світового Банку (СБ). URL: <http://www.wb.org>.
19. Офіційний сайт Світової Організації Торгівлі (СОТ). URL: <http://www.wto.org>.
20. Послуги з організації торговельних місій. Дія. Бізнес. Експортний напрям. Офіційний сайт. <https://export.gov.ua/60-poslugi-z-organizatsii-torgovikh-misii>.
21. Торгово-промислова палата України. Офіційний сайт. <https://ucci.org.ua/>.
22. Товаросупровідні, товаротранспортні й комерційні документи в зовнішньоекономічній діяльності підприємства. <https://brokstar.com.ua/ua/statti/komercijni-ta-tovarosuprovidnidokumenti>.
23. Data centre. International trade. The social site of UN trade. <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/>.
24. Trade and Development Report Series. URL: <https://unctad.org/en/Pages/Publications/TradeandDevelopmentReport.aspx>.
25. United Nations Commission On International Trade Law. The social site <https://uncitral.un.org/>

Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами

(млн.дол. США)

	Усього ¹	Країни СНД ²	Інші країни світу ²	Європа	Країни ЄС (28)	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
Експорт									
1996	14400,8	7222,0	7178,8	3456,9	3321,2	2894,2	209,3	598,3	20,1
1997	14231,9	5536,3	8695,6	3675,3	3491,0	3878,6	472,4	652,5	16,8
1998	12637,4	4170,8	8438,6	3993,0	3873,0	3028,5	562,0	865,4	17,4
1999	11581,6	3210,1	8371,5	3790,2	3663,7	3225,9	617,1	692,4	45,1
2000	14572,5	4459,7	10112,8	4680,2	4576,3	3475,7	731,5	1217,5	7,0
2001	16264,7	4639,0	11625,7	5720,9	5536,1	4006,6	877,0	1011,9	7,4
2002	17957,1	4320,1	13637,0	6515,8	6384,0	5125,0	1055,2	936,9	4,1
2003	23066,8	5942,0	17124,8	9147,4	8705,9	5503,1	1250,3	1219,2	4,8
2004	32666,1	8409,4	24256,7	11764,3	11061,6	8178,3	1758,0	2544,2	11,7
2005	34228,4	10531,1	23697,3	10881,4	10293,3	8576,9	2393,9	1831,2	13,7
2006	38368,0	12351,1	26016,9	12625,5	12166,3	8446,2	2373,7	2550,9	17,9
2007	49296,1	18087,0	31209,1	14773,8	14021,3	10881,6	2792,0	2686,3	15,7
2008	66967,3	23166,3	43801,0	19732,8	18265,7	15887,0	3902,4	4144,0	64,0
2009	39695,7	13472,9	26222,8	10264,5	9514,3	12131,7	2627,8	1124,2	21,6
2010	51405,2	18740,6	32664,6	13829,6	13085,3	13715,4	3018,7	2000,0	28,4
2011	68394,2	26177,0	42217,2	18442,4	18021,5	17737,8	3344,2	2552,3	29,8
2012	68830,4	25318,6	43511,8	17424,0	17123,7	17681,1	5638,2	2607,7	50,9
2013	63320,7	22077,3	41243,4	17064,2	16758,6	16813,0	5094,7	2163,6	40,1
2014³	53901,7	14882,3	39019,4	17122,1	17002,9	15350,9	5098,2	1372,2	23,5
2015³	38127,1	7806,1	30321,0	13248,3	13015,2	12378,9	3803,3	785,6	13,6
2016³	36361,7	6031,5	30330,2	13790,1	13496,3	11796,3	3865,1	735,2	18,3
2017³	43264,7	6916,4	36348,3	17901,9	17533,4	12967,3	4047,7	1207,9	71,9
2018³	47335,0	7025,2	40309,8	20606,0	20157,0	13754,1	4127,0	1620,0	48,6
2019³	50054,6	–	–	26739,5	20750,7	16646,1	4971,5	1467,9	59,0
Імпорт									
1996	17603,4	11172,1	6431,3	4655,6	4500,9	672,6	141,5	931,0	24,3
1997	17128,0	9871,7	7256,3	5451,6	5261,7	844,9	136,8	797,9	22,0
1998	14675,6	7889,2	6786,4	4998,5	4843,0	886,9	118,7	755,5	20,9
1999	11846,1	6737,2	5108,9	3547,4	3460,8	762,7	157,8	588,4	27,2
2000	13956,0	8029,6	5926,4	4311,5	4047,7	842,3	136,4	581,4	54,7
2001	15775,1	8821,0	6954,1	4981,7	4755,0	982,0	198,5	740,9	51,0

2002	16976,8	8952,4	8024,4	5751,1	5516,8	1187,4	177,3	856,7	51,5
2003	23020,1	11468,4	11551,7	8165,6	7883,2	2011,3	248,8	1072,2	53,4
2004	28996,8	15189,2	13807,6	9887,2	9564,8	2592,8	279,7	966,1	81,5
2005	36136,3	16988,3	19148,0	12666,4	12211,3	4685,5	426,2	1265,5	103,9
2006	45038,6	20112,3	24926,3	16804,2	16232,2	6143,7	413,0	1465,3	99,5
2007	60618,0	25469,3	35148,7	23048,9	22274,5	9042,2	673,1	2255,4	128,4
2008	85535,3	33377,8	52157,5	30477,0	28928,6	15497,7	1559,1	4190,6	431,7
2009	45433,1	19692,6	25740,5	16233,8	15438,5	6538,6	617,6	2197,9	149,4
2010	60742,2	26697,4	34044,8	20004,5	19151,4	10023,3	874,4	2879,4	261,4
2011	82608,2	37212,4	45395,8	27065,9	25805,8	13279,9	940,6	3913,9	194,0
2012	84717,6	34497,2	50220,4	27569,6	26237,2	17140,5	851,3	4446,7	195,7
2013	76986,8	27941,6	49045,2	28566,2	27046,5	15237,3	749,8	4339,9	93,7
2014³	54428,7	17276,9	37151,8	22383,0	21069,1	10848,3	679,9	3021,5	182,2
2015³	37516,4	10485,5	27030,9	16665,3	15330,2	7235,8	601,7	2336,6	169,6
2016³	39249,8	8565,4	30684,4	18470,2	17140,8	8920,5	553,9	2594,8	120,6
2017³	49607,2	11477,9	38129,3	22922,4	20799,4	10679,4	719,0	3615,6	151,4
2018³	57187,6	13209,1	43978,5	25370,8	23216,5	13617,3	757,9	4110,6	69,3
2019³	60800,2	–	–	38001,9	25012,2	173			

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ
СВІТОВА ЕКОНОМІКА І ТОРГІВЛЯ
(ЧАСТИНА 2)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 075 «Маркетинг»
освітньої програми «Маркетинг»
денної форми навчання

Автори - упорядники:
БОНДАРЕНКО В.М.,
МОСКВІЧОВА О.С.

Кафедра маркетингу та міжнародної торгівлі НУБіП України
Адреса: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11,
Навчальний корпус №10,
каб. 401 Тел.: (044) 527-80-04

Видання друкується в авторській редакції.

Підписано до друку 30.10.2025

Формат 60 84 1/16.1

Ум. друк. арк. 3,3

Обл.-вид. арк. 3,5

Видавничий центр НУБіП України
03041 м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15